

Sand journalistik?

Af Maren Miltersen Pilgaard med særlig tak til Lis-Marianne Kok Mortensen & Jette S. Martinsen.

Introduktion

Dette medieforløb har fokus på nyhedsformidling fra firebladssystemet til Facebook og stiller spørgsmålet om nyhedsformidlingen har bevæget sig fra fordybelse til forfladigelse. Ifølge Publicistklubbens rapport *Mediernes tilstand i Danmark 2016* er den journalistiske kvalitet dalende, journalisterne pressede og grænserne mellem reklame og redaktionelt stof uklare. 61 % ud af de ca. 3000 medie- og kommunikationsfolk, der indgår i rapportens undersøgelse, synes, at sociale medier er med til at forfladige den offentlige debat. Vilkårene synes at være et konstant informations- og nyhedsflow i evig kamp om at være først på de rigtige medier og opnå det højeste antal klik. Og det i en medieverden, hvor læsere, lyttere og seere stiller større krav til de produkter, de vil betale for – hvis de altså overhovedet vil det. Samtidig bliver nettet af nyhedsmedierne brugt til dokumentation og dybdegående formater, hvor tid og fordybelse er nøgleord. Endda opstår nye medier, som udelukkende slår sig op på disse kendetegn.

I dette undervisningsforløb fokuserer vi på betydningen af denne omkalfatring af medier og nyhedsformidling, og hvilke genrer, kriterier, behov og platforme, der vil blive fremherskende: Kan der i dette ændrede mediebillede (stadig) være plads og mulighed for sand journalistik?

Som udgangspunkt er der lagt op til klassediskussion om emner som: Hvad er sandhed og sand journalistik? Findes sandheden i bestemt form, som blot én objektiv størrelse? Herunder introduceres spørgsmål, som der vil blive arbejdet med i de enkelte moduler under forløbet: Hvilke afsendere/medier før og nu, og hvor pålidelige er de, hvorfor og hvordan har formidlingen af nyheder ændret sig, hvilke betydninger/konsekvenser har disse ændringer, er udviklingen mere eller mindre demokratisk, er vi gået fra fordybelse til forfladigelse – og hvorledes med fremtidens formidling?

Forløbet fører således eleverne ind i den klassiske nyhedsformidlings historie, genrer og nyhedskriterier for at klæde dem på til at sammenligne med den aktuelle nyhedsformidling, der ofte foregår på helt andre sociale platforme end den redigerede avis. Diskussion heraf bliver også afslutningen på forløbet, hvor eleverne formodentligt kan diskutere på et mere kvalificeret niveau efter at have tilegnet sig større viden om bl.a. avisen og nyhedsformidlingens genrer, udvikling og kommunikationsform. Vi som undervisere kan også tilegne os endnu større viden om emnet, bl.a. via Dansk Lærerforeningens årsmøde-kursus 2016, der netop handler om sandheden i journalistik og medier. Dansk Noter, Dansk Lærerforeningens medlemsblad, nr. 4, 2016 bringer artikler af nogle af oplægsholderne fra årsmødet.

Mål

Målet er, at eleverne skal have større viden om aviser, nyhedsformidling, genre, udvikling, troværdighed for således at kunne forholde sig kritisk, analyserende og diskuterende hertil og i højere grad være i stand til at skelne mellem fakta og fiktion – også i forhold til de mange nye medier.

Læreplansmål

Forløbet vil inkludere en del af de faglige mål og kernestof, her især inden for det mediemæssige område med nyhedstekster og -kriterier, fakta- og fiktionskoder; men også det sproglige stofområde med sproglig iagttagelse og kommunikationsanalyse kan indgå foruden genrebegreber og tekster fra hhv. 1800-, 1900-tallet og nyeste tid.

Materiale

Materialet fra Avisen i Undervisningen kan anbefales som grundlæggende materiale, som alle læser og anvender. Vi har desuden tilføjet en række lærebøger og artikler til forløbet, såfremt man ønsker og har tid til at gå endnu mere i dybden med et eller flere emner alt afhængig af tidligere forløb, klassetrin og studieretning. Tallene refererer således ikke nødvendigvis til moduler, men til den rækkefølge vi umiddelbart finder mest logisk at bygge forløbet op efter. Ligeledes er opgaverne blot tænkt som et idékatalog, som man kan vælge til og fra i, alt efter hvad der passer til netop din klasse og dit forløb.

På aiu.dk kan du til klassen bestille fire ugers gratis adgang til Avisportalen. Her kan I bladre og søge tværgående i omtrent 40 dagblade og enkelte rent digitale nyhedsmedier. Du bestemmer selv, hvornår på skoleåret klassen skal have adgang.

Forløbets dele

0. Optakt

Præsentation af forløb og diskussion af nyhedsformidling og sand journalistik med inddragelse af elevernes egne erfaringer om nyheds- og medieforbrug, suppleret med relevante artikler som fx Peter Schepelerns "Hvad er sandhed" fra Ekko nr. 43, 2008.

1. Avisens historie, typer og målgruppe – inklusiv kommunikationsmodeller

Opgave: Eleverne skal kunne definere forskellige avistyper og disses målgrupper i forskellige aktuelle avistyper. Inddrag kommunikationsmodeller og evt. Minervamodellen.

Materiale:

- ✓ Henning Olsson og Henrik Poulsen: *Ryd forsiden*, kap 4, "Nyhedsformidlingens historie".
- ✓ Henrik Poulsen: *News – en grundbog i journalistik og medier*, del 1, "Fem tendenser anno 2014 light"
- ✓ Nettet, fx aiu.dk

2. Avisens genrer – inklusiv fakta- og fiktionskoder

Opgave: Eleverne skal i dagens aviser finde eksempler på gennemgåede genrer og påpege hhv. fakta- og fiktionskoder.

Målet er her også at belyse avisernes forskellige opbygning og fokusområde, sammenholdt med målgrupperne. Udviklingen i den fortællende journalistik fra New Journalism over narrativ journalistik til i dag kan også med fordel inddrages.

Materiale:

- ✓ Berit Riis Langdahl m.fl.: *Krydsfelt. Grundbog i dansk*, kap. "Mediegenrer: Fakta og fiktion, koder og kontrakter" samt "Fakta i medierne: Virkeligheden på tryk – avisens genrer".
- ✓ Henning Olsson og Henrik Poulsen: *Ryd forsiden*, kap 2. "Avisen. Nyhedsgenre".
- ✓ Søren Boy Skjold: *Den journalistiske fortælling*, kap. 2 om den fortællende journalistiks historie.

3. Nyhedskriterier

Opgave: Eleverne skal finde eksempler på nyhedskriterier og undersøge prioriteringen heraf i dagens aviser.

Materiale:

- ✓ Henning Olsson og Henrik Poulsen: *Ryd forsiden*, kap 1, "Nyhedsbegrebet: Hvad er en nyhed?" og "De fem nyhedskriterier".

4. Nyhedsreportagen – med fokus på katastrofereportagen

Opgave: Eleverne skal karakterisere genretræk i de udvalgte reportager og inddrage det lærte om nyhedskriterier. I ugens aviser findes – om muligt – eksempler på, at en begivenhed udvikler sig fra nyhed til nyhedsreportage. Alternativt kan man fx bruge: *Politiken* den 3. juli 2016: Nyhedsartiklen "Psykisk syge begår selvmord efter besøg på hospitalet". Reportage og interviews herom: "Hvorfor skulle André dø?" "Regionen: Tragisk sag". "Forsker: Risiko for fejl". Artiklerne kan findes i Infomedia.

Opgave: Eleverne finder i dagens aviser en nyhed, som de skal omskrive til en reportage.

Radio- og/eller TV-reportagen kan evt. inddrages foruden en debat om reportagens udvikling og om den dybdegående journalistik plads i det moderne mediebillede.

Materiale:

- ✓ Lisbet Borker og Povl Erik Brøndgaard: *Avisreportagen fra Cavling til Sabroe*, afsnittet "Introduktion" og udvalgte reportager fra afsnittet "Katastrofereportage".
- ✓ En kanonforfatter som Herman Bang kan her inddrages, fx hans reportage "Branden" fra 1884 om Christiansborg Slots brand.

5. Avisens udvikling og fremtid?

Som overgang mellem at have arbejdet med den klassiske trykte avis til det videre arbejde med de moderne nyhedsmedier på forskellige platforme, kan dokumentarfilmen, *Ekstrabladet uden for citat* (2014) - filmcentralen.dk – vises. Filmen kan således være udgangspunkt for en debat om avisens udvikling og fremtid suppleret med kronikken fra *Politiken* den 13. juni 2016: Erik Valeur: “Sådan kan et døende dagblad vækkes til live”.

6. Netbaserede og virale nyheder

Opgave: Eleverne deles op i grupper, der undersøger hhv. nyheder på webaviser, blogs og sociale medier. Gruppearbejdet munder ud i korte fremlæggelser.

Webaviserne kunne være de traditionelle dagblades websites samt de nyere digitale 'aviser' Zetland, POV og Føljeton. Formålet er at sammenligne nyhedsdækning og formidling i disse medier, hvor eleverne inddrager elementer som fakta vs. fiktion, dybde vs. overflade, tid til research vs. det hurtige nyhedsfix, gennemredigeret tekst vs. skabelon/kladde, frie vs. censureret/algorithmestyret nyheder. Eleverne skal forholde sig kritisk til medierne og undersøge, om der f.eks. er forskelle på, hvilke nyheder de enkelte elever får frem alt afhængig af søgeresultater, søgemaskiner, søgehistorik, køn, fb-profil ...

Materiale:

- ✓ Henrik Poulsen: *News – en grundbog i journalistik og medier*, afsnittet fra del 3 “Om relationelle medier – webavisen, bloggen og de sociale medier”.
- ✓ AiUs pixi-guide, “Skriv til nettet”, udarbejdet af Sjællandske Medier
- ✓ AiU: Sådan laver vi politiken.dk – en mini-guide til klasser som deltager i Nyhedsugen, af Thomas Berndt
- ✓ Til behandling af virale nyheder kan anbefales at podcaste programmet Q & A den 25. august 2016 fra Radio 24/7. Her fortæller lektor i journalistik Filip Wallberg om sin forskning i viralitet på de sociale nyheder, herunder hvad der gør historier til et hit på Facebook, og hvad de sociale medier betyder for fremtidens journalistik. Dette efterfulgt af interview med Ekstra Bladets chefredaktør Poul Madsen om omlægning af web-tv, og hvordan avisen vil tjene penge på nettet fremover. Evt. inddrages som opfølgning dokumentarfilmen *Ekstrabladet uden for citat* (2014), som kan streames på filmcentralen.dk.

7. Dagens nyhed(er) sammenlignes på tværs af aviser og medier

Opgave: For at sammenligne dagens nyhed(er) på tværs af alle de medier, der er blevet arbejdet med i forløbet, grupperes eleverne ud på hver af disse – alternativt reduceret til nogle udvalgte repræsentative medier alt afhængig af klassestørrelse og tid. I gruppeopgaven arbejdes der med nyhedskriterier, genre, formidling, sprogbrug og virkemidler – altså i relevant omfang inddrages alt, hvad der er blevet gennemgået indtil nu.

Opgaverne fremlægges for klassen som optakt til debat om nyheder og nyhedsformidling i såvel de klassiske som nyere medier med kritisk stillingtagen hertil. For yderligere at kvalificere

debatten anbefales lærebogsstof og artikler som fx:

- ✓ Henrik Poulsen: *News – en grundbog i journalistik og medier*, del 4: “Fem tendenser anno 2014”
- ✓ Jens Rebensdorff: Dansk trup overrasker stort ved VM i debat. *Berlingske* den 1. august 2016.
- ✓ Michael Jarlner “Er algoritmerne virkelige neutrale?”, *Politiken* den 25. maj 2016.
- ✓ Hannah Kuchler & Matthew Garahan: “Manipulerer Facebook med brugernes nyhedsstrøm?” *Politiken* den 25. maj 2016.
- ✓ Line Prasz: “Facebook har vist os noget som vi har overset”, *Politiken* den 25. maj 2016.
- ✓ Nanna Martensen: “Dine venner styrer dit facebookefee”, *Politiken* den 8. maj 2016.
- ✓ John Gapper: “Sociale medier er store nok til at tage ansvar”, *Politiken* den 25. maj 2016.
- ✓ Per Michael Jespersen: “Danmark kan vinde VM i debatkultur”, *Politiken* den 25. maj 2016.
- ✓ Jesper Thobo-Carlson: “Facebookpolitiken dominerer”, *Politiken* den 22. maj 2016.
- ✓ Aske Munck: “Demokratiske gatekeepere 2.0” *Weekendavisen* den 29. juli 2016.
- ✓ Katrine Marie Guldager: “Facebook gør os alle sammen dummere”, *Politiken* den 29. juni 2016.
- ✓ Alexander Brun: “Vi kan ende i ’det postfaktuelle demokrati’”, interview med Vincent Hendrichs, *Ræson* august 2016.
- ✓ Caroline Damsgaard Christensen: “Verden bliver skabt af løgne”, *Mandag Morgen* 14. august 2016.
- ✓ Jesper Vind og Klaus Wivel: “Krigen mod medierne – Postfaktuelt”, *Weekendavisen* den 12. august 2016.
- ✓ Statsministerens fb-indlæg efter nytårstalen den 1. jan 2016 og/eller indlægget fra den 31. aug. 2016 med præsentation af finanslovsudspillet og 2025-planen, dagen inden den officielle offentliggørelse heraf – seYouTube
- ✓ Ole Tornbjerg, Birgitte Fredsby, Frederik Wiedermann og Thomas Heurlin: “Offentlige penge til undersøgende journalistik”, *Politiken* den 2. september 2016.
- ✓ Tom Jensen: “Velkommen til et helt nyt Berlingske”, Leder i *Berlingske* den 6. sep. 2016
- ✓ Mikkel Andersson: “Facebook og censuren”. Analyse, *Berlingske* d.16. sep. 2016.

8. Opsamlende debat

Avisens og journalistikkens fremtid. Diskussion af:

- nye medier, genre ...
- hurtige vs. langsomme medier
- sociale vs. journalistiske medier
- sandheden i journalistik i det moderne mediebillede
- forfladigelse vs fordybelse
- fordele og ulemper ved større inddragelse af borgere: demokratisk styrkelse eller skindemokrati i et postfaktuelt samfund?

9. Afsluttende afleveringsopgave

Formidling af nyhed(er) i selvvalgt genre og medie, evt. som gruppeaflevering. Opgaven skal endvidere indeholde en skriftlig metadimension med begrundelse for den valgte genre og medie samt kritisk analyse heraf, hvor eleven i relevant omfang får inddraget forløbets teori og afslutter med en diskussion af (sand) nyhedsformidling før, nu og fremtidig.

Forslag til litteratur, artikler, materiale:

- ✓ Dansk lærerforeningens årskursus 2016: Sandheden i journalistik og medier. Dansk Noter nr. 4, 2016, bringer artikler af nogle af oplægsholderne
- ✓ AIU-net-materiale.
- ✓ Asmussen, Jørgen og Fibiger, Johannes: *Den medierede virkelighed – teori, analyse og produktion*, Lindhard og Ringhofs Forlag 2013.
- ✓ Borker Lisbet og Brøndgaard, Povl Erik (red): *Avisreportagen - fra Cavling til Sabroe*, Dansk lærerforeningens Forlag, 1. udg. 2001.
- ✓ Gottlieb, Aslak og Poulsen, Gitte Martens: *Mere Avis? Naturligvis*, Dansk lærerforeningens Forlag 2012
- ✓ Kramer, Mark: "Den fortællende journalistik breder sig", på <http://notessrv01.update.dk/cfje/VidBase.nsf/ID/VB00359641>
- ✓ Krogh, Mikala: *Ekstrabladet uden for citat*, 2014, på filmcentralen.dk
- ✓ Langdahl, Berit Riis, Olsen, Mimi og Quist, Pia: *Krydsfelt – grundbog i dansk*, Gyldendal 2010.
- ✓ Larsen, Ole Schultz: *Håndbog til DANSK – litteratur, sprog og medier*, Systime og Dansk lærerforening 2015.
- ✓ Kabel, Lars (red): *Nyheder i nutid*, Ajour 2009.
- ✓ Olsson, Henning og Poulsen, Henrik: *Ryd forsiden – om nyhedsformidling*, Dansk lærerforeningens Forlag, 2. udg. 2009.
- ✓ Poulsen, Henrik: *News – en grundbog til journalistik og medier*, Gyldendal 2015.